

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

زمان پیدایش تشیع در ایران

مؤلفان:

محمدعلی شایان فخر

حیدر فرزانه

سرشناسه

: شایان فخر، محمدعلی، ۱۳۳۱ -

عنوان و نام پدیدآور : زمان پیدایش تشیع در ایران/مولفان محمدعلی شایان فخر، حیدر فرزانه.

مشخصات نشر : تهران: شاهر، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری : ۱۶۴ص.

شابک : ۱۲۰۰۰۰ ریال : 978-600-97504-3-6

وضعیت فهرست نویسی : فیفا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۵۷.

موضوع : شیعه -- ایران -- تاریخ

موضوع : Shi'ah -- Iran -- History :

موضوع : اسلام -- ایران -- تاریخ

موضوع : Islam -- Iran -- History :

شناسه افزوده : فخر، شایان، ۱۳۵۴ -

رده بندی کنگره : BP۲۳۹۶/۱۳۱۶/۲ش/

رده بندی دیویی : ۵۱۰/۵۱۵/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی : ۴۷۱۶۸۴۱

عنوان کتاب

: زمان پیدایش تشیع در ایران

تألیف

: محمدعلی شایان فخر - حیدر فرزانه

ناشر

: شاهر

شمارگان

: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ

: اول، ۱۳۹۶

مدیر اجرایی

: علیرضا احمدی ۶۶۱۲۳۹۹۶

صفحه آرایی

: خدمات نشر رَدنا (زهرآ بیات)

ناظر چاپ

: رَدنا (شیوا رهسپار) ۶۶۱۲۳۹۹۶

طراحی جلد

: خدمات نشر رَدنا (علیرضا احمدی)

شابک

: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۵۰۴-۳-۶

قیمت

: ۱۲۰۰۰ تومان

فهرست

۷	مقدمه
۱۱	پیشگفتار
۱۳	فصل اول
۱۳	تاریخ پیدایش شیعه
۱۵	شیعه در لغت و اصطلاح
۱۶	شیعه در لغت
۱۹	واژه شیعه در قرآن
۲۰	کاربردهای مختلف واژه شیعه
۲۱	شیعه در سخنان مورخان و فرق شناسان
۲۲	شیعه در میان شیعیان مصطلح
۲۵	فصل دوم
۲۵	وصیت‌های ائمه بر سر (ع) درباره اهل بیت
۲۶	مستندات روایی
۲۸	حدیث ثقلین
۳۰	حدیث سفینه
۳۱	حدیث منزلت
۳۱	اعلان برائت از مشرک
۳۲	حدیث يوم الدار
۳۳	لیله المبیت
۳۴	حدیث غدیر
۳۶	مبانی امامت در اسلام
۳۷	مستندات مهم اثبات اصل ولایت به اتفاق جمهور
۳۸	آیه تطهیر
۳۹	پیغمبر در وقت کسالت قلم و دوات خواستند
۴۱	نقش امامت نزد شیعه
۴۳	کودتای سقیفه و خلفای ثلاثه
۴۸	ضایعات علمی و فرهنگی

۴۹	نقش قریش در رخداد سقیفه
۵۱	علل دشمنی قریش با خاندان پیامبر(ص)
۵۱	ریاست طلبی قریش
۵۱	رقابت و حسادت قبیلگی
۵۳	دشمنی قریش با شخص علی (ع)
۵۴	دشمنی امیرمومنان(ع)
۵۵	تفرقه میان مسلمانان
۵۵	خطا مرتدان
۵۷	شیعه در جنگ جمل
۵۸	شیعه در جنگ صفین
۵۹	بخشنامه سری عمر بن خطاب
۶۷	فصل سوم
۶۷	پیدایش تشیع در احادیث نبوی
۷۶	فرضیه عبدالله بن سبا
۷۹	آیا تشیع رنگ و ریشه ایرانی دارد؟!
۸۴	آموزگاران مطلق!
۸۴	سه دسته مغرض و بهانه‌جو
۸۵	آیا ایرانیان برای انتقام جویی شیعه شدند
۸۶	صنعت‌گران ایرانی
۸۹	سبب گرویدن ایرانیان به مذهب شیعه
۹۴	دو آیه مبارکه از قرآن مجید در شان ایرانیان
۹۵	سفارش نامه پیامبر (ص) در باره بستگان سلمان
۹۷	علل گرایش ایرانیان به تشیع
۹۸	نبوت و امامت از برگزیدگی خداوند است
۱۰۱	دوستی و اخلاص ایرانیان نسبت به حضرت علی(ع)
۱۰۳	فرستادن اسرا به مدینه
۱۰۴	آغاز جنگ ایران و اعراب
۱۰۵	جمع‌بندی نظریات درباره خاستگاه پیدایش تشیع

۱۱۰	 امامت از نظر شیعه موروثی نیست
۱۱۳	 سرگذشت شهریانو
۱۱۴	 مادر امام سجاد(ع)
۱۱۹	 آیا علت شیعه بودن ایرانیان یک پیوند زناشوئی است؟
۱۲۱	 اسلام با دو چهره متفاوت
۱۲۳	 سیاست مذهبی ایرانیان
۱۲۴	 علی (ع) پشتیبان موالی
۱۲۵	 دفاع امام علی(ع) از حق ایرانیان
۱۲۶	 پیام مللحه بر ضد ایرانیان
۱۳۱	 فصل چهارم
۱۳۱	 جایگاه امیه و بنی مروان
۱۳۶	 گسترش تشیع در عصر امویان
۱۳۷	 ۱. عصر امام حسن و امام حسین (ع)
۱۳۹	 تاثیر نهضت کربلا در روند تشیع
۱۴۱	 ۲. عصر امام سجاد و زین العابدین (ع)
۱۴۲	 قیام‌های شیعی
۱۴۴	 تثبیت حکومت مروانیان (دوران خفقان)
۱۴۵	 گسترش تشیع در عصر بنی امیه و بنی عباس
۱۴۶	 ۳. عصر امام باقر و امام صادق(ع)
۱۴۷	 شیعه در عصر عباسیان
۱۴۷	 وحدت عباسیان و علویان در عصر بنی امیه
۱۴۹	 پایان عصر اموی و روی کار آمدن عباسیان
۱۵۰	 مهاجرت علویان
۱۵۲	 علل مهاجرت سادات
۱۵۴	 عوامل نفوذ تشیع در ایران
۱۵۴	 نقش عالمان و دانشمندان تشیع
۱۵۷	 فهرست منابع

با مطالعه تاریخ ادیان به ویژه ادیان آسمانی این واقعیت آشکار می‌گردد که ادیان در آغاز پیدایش، اصول و مبانی و احکام و آداب خاصی را مطرح کرده و پیروان آن‌ها حول آن محورها اجتماع نموده و به صورت امتی واحد و یک پارچه به حیات اجتماعی خود ادامه می‌دادند. با از گذشت زمان، بر اساس عوامل و دلایل گوناگون، در بین آنها مذاهب و فرقه‌های مختلفی با عقاید و آداب متفاوت پدید آمده است. اسلام اسلامی نیز از این پدیده تاریخی مستثنی نبوده و پس از رحلت پیامبر اکرم (ص) مذاهب و فرقه‌های بسیاری در جهان پدید آمده است. مطابق حدیثی که از پیامبرگرامی (ص) روایت شده آن حضرت خود چنین پدیده‌ای را پیش بینی کرده و از ظهور هفتاد و فرقه در میان مسلمانان خبر داده است.^۱

طبیعی است که اختلافات، در آغاز شکل محدودی داشته و به تدریج افزایش یافته است؛ چنان که همه اختلافاتی که در مورد مسایل گوناگون دینی رخ داده است، منشاء پیدایش مذاهب و فرقه‌های مختلف نشده است، بلکه آن دسته از اختلافاتی منشاء ظهور مذاهب گوناگون شده است که به مسایل مهم دینی، اعم از اصول و فروع دین مربوط بوده است. مانند اختلاف در مورد توحید و صفات خداوند یا مسایل مربوط به نبوت و امامت، روش امامت ناگون در فهم قرآن کریم یا دستیابی به سنت پیامبر اعظم (ص) و... براین اساس فرقه‌هایی چون: قدریه، جبریه، مفوضه، مرجئه، عیدیه، تفضیلیه، حشویه، اشیعیه و غیره پدید آمده است.

۱- در مورد کار بردهای مختلف اصطلاح اهل سنت به کتاب «الکلام المقارن» رجوع شود.

یکی از اساسی‌ترین اختلافاتی که در امت اسلام رخ داده است، اختلاف در مورد خلافت و امامت است. این اختلاف از نخستین لحظه‌های پس از رحلت پیامبر اکرم (ص) شروع شد و تاکنون ادامه یافته است. نقطه مرکزی در این اختلاف این بوده است که چه کسی و چگونه می‌تواند به عنوان جانشین پیامبر (ص) رهبری دینی و سیاسی امت اسلامی را عهده‌دار گردد؟ عده‌ای طاعت را بر این بنیاده بوده‌اند که خلیفه پیامبر باید همان صفات و ویژگی‌هایی داشته باشد که پیامبر (ص) داشت. او باید برترین شخصیت در قلمرو علم و عمل بود و از صفات عصمت برخوردار باشد و از آنچه که تشخیص این اوصاف از توان انسان‌ها خارج می‌گردد، بیرون است. جانشین پیامبر (ص) باید توسط آن حضرت تعیین گردد؛ چنان‌که این نیز انجام گرفته و او علی بن ابی طالب (ع) را به عنوان جانشین و امام امت اسلامی پس از خود برگزیده است. طرفداران این عقیده «شیعه» به شمار می‌آیند.

در مقابل، دیگران به لزوم چنین شرایط و او مافوق جانشینی پیامبر (ص) اعتقادی نداشته و تعیین امام توسط پیامبر (ص) را رد کرده و بر این عقیده‌اند که پیامبر (ص) سرنوشت این مساله را به اختیار و انتخاب مسلمانان واگذار کرده است. این گروه در یک تغییر کلی به نام "اهل سنت" امیدوار شده‌اند. اگر چه در تعبیرهای خاص نام‌های متفاوت دیگری دارند که اختلافات آنان در دیگر مسایل دینی و مهم دلالت دارد و اصولاً این گروه در این که چه کسی شایستگی نام و عنوان اهل سنت را دارد، اختلاف نظر دارند.^۱ چنان‌که

در میان گروه نخست - شیعه - نیز در مورد امامت اختلافاتی پدید آمده و در نتیجه انشعابات گوناگونی در آن راه یافته است.^۱

از آنجا که کسانی که پس از پیامبر(ص) به عنوان جانشین آن حضرت زمام رهبری امت اسلامی را به ویژه در قلمرو زعامت و رهبری سیاسی در دست گرفته اند، اغلب فاقد صفات و ویژگی‌های مورد قبول شیعه بوده اند و بدین جهت رهبری آنان فاقد مشروعیت دینی بوده و رابطه آنان با شیعه عموماً رابطه ای صمیمانه نبوده و بلکه در اکثر موارد خصمانه و خشونت آمیز بوده است. این سیاست در دوران امویان و عباسیان مشهود تر است و شواهد فراوان آن در کتب اهل تاریخ ثبت گردیده است. این امر شیعه را از نظر اجتماعی و سیاسی در شرایط دشواری قرار داده و زمینه تهمت‌ها و تحریف‌های بسیاری را نسبت به عقاید و اراء آنان فراهم ساخته، تا آنجا که گاهی از آنان به عنوان گروهی که در صدد نابود آئین اسلام برآمده‌اند یاد شده است.^۲

این در حالی است که پژوهش‌های تاریخی و منصفانه در قرآن و سنت روشن‌گر این حقیقت است که عقاید اولیه و بنیادی شیعه از متن قرآن و سنت سرچشمه گرفته و بنای تشیع توسط بنی‌سویه دارالاسلام یعنی پیامبرگرمی اسلام(ص) بنیان نهاده شده، و نام شیعه را نیز ایشان براساس تفکر و طرفداران آن نهاده است.^۳

با توجه به نکات یاد شده در ضرورت بحث و پژوهشی واقع بینانه و مستدل در مورد تاریخ و عقاید شیعه تردید راه ندارد و البته، در گذشته این کار توسط

۱- در این باره به کتاب فرق الشیعه - فرهنگ فرق اسلامی تألیف دکتر محمد جواد مشکور رجوع شود

۲- علی ربانی گلبایگانی، در آمدی به شیعه شناسی، ص ۵

متفکران برجسته شیعه انجام گرفته و به صورت جداگانه یا ضمن بحث‌های تاریخی و اعتقادی انجام پذیرفته است و آثاری بس ارزشمند در این باره نگارش یافته است ولی با توجه به این که شرایط مختلف فرهنگی و اجتماعی تحقیقات و پژوهش‌های مناسب و مخصوص خود را اقتضا می‌کند، هرگز نمی‌توان باب محقق و تالیف را در این باره مسدود نمود و طبعاً فرایند پژوهش و تحقیق و نگارش و تالیف را آن خصوص ادامه خواهد داشت.

در خانه ارم می‌انام مراتب سپاس خود را از همه فضیلا گرانقدر که در پدید آوردن و ارائه این اثر تلاش نموده‌اند به ویژه فاضل ارجمند حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر علی‌اکبر کملی که در تالیف و تلخیص آن مرا یاری دادند و جناب آقای محمد تبریزی (رحم) خیریه که ویراستاری کتاب را بر عهده داشتند تشکر و قدردانی نمایم. و همچنین همسر عزیزم و فرزندانم که همواره مشوق اینجانب در تدوین و تالیف کتاب حاضر بودند، از خداوند منان برای همه این عزیزان آرزوی سلامتی موفقیت روز افزون و عاقبت به خیر را دارم.

ضمناً از تمام خوانندگان گرامی تقاضا می‌نماید در خلال این صفحات لغزش‌هایی را ملاحظه نمودند، انتظار دارم بحکم «و اذا عرفت بالو مروا کراماً» بر این طالب علم بی بضاعت ببخشند، چرا که هیچ آفریده‌ای جز با لطف و اراده خدا از خطا مصون نیست.

امید دارم از تذکر و ارشاد دریغ نکنند تا اگر توفیقی برای چاپ مجدد دست داد، کتاب از آن فوائد خالی نماند.

وینا تقبل منا؛ انک انت العزیز الحکیم

محمد علی شایان فخر